

Sverige ska fungera

Investeringsprogram

Investera för framtiden

Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Arbetslösheten är skyhögt, i synnerhet bland LO-förbundens medlemmar. Samtidigt saknas arbetskraft inom flera kritiska områden av samhällsekonomin.

Fler yrkesarbetande inom produktion och välfärd bär vårt land framåt.

För att Sverige ska fungera krävs att det finns välfärd och bostäder tillgängliga för alla. Det behövs flera stora investeringar för att vårt samhälle ska vara ett bra land att leva i även i framtiden.

Sverige behöver hantera flera stora samhällsförändringar på kort tid. Att vi får fram ny elproduktion och bryter vårt fossilberoende är inte bara centralt för klimatet; det är centralt för Sveriges konkurrenskraft som industrination. Det krävs fler politiska initiativ och nya ekonomiska styrmedel för att nå en ökad elproduktion.

Den ekonomiska politiken har alltför länge präglats av ett kortsiktigt perspektiv som drabbar Sveriges arbetare. Framåt krävs en större långsiktighet där vi prioriterar investeringarna för att få fart på ekonomin. Det skapar fler jobb samtidigt som vi kan ta tag i utmaningar som vårt samhälle står inför. För att investeringarna ska få bästa effekt för den svenska ekonomin måste vi ha ordning och reda på arbetsmarknaden och en välfärd som vi kan lita på.

LO-förbundens medlemmar får Sverige att fungera. Vi kör bussar, tåg och varutransporter, arbetar inom skolan, vården och omsorgen, bygger och tar hand om våra bostäder och infrastruktur, jobbar inom industrin och handeln. Sverige måste också fungera för LO-förbundens medlemmar.

LO vill se kraftigt utökade investeringar på följande områden:

1. Fler i arbete där det verkligen behövs
2. Nya och upprustade bostäder
3. Välfärd för förändrade behov
4. Elförsörjning och elektrifiering
5. Hållbara och säkra transporter
6. Klimatsäkring av samhället
7. Rent vatten, hållbar livsmedelsförsörjning och bredband i hela landet

Investera i ett robust och konkurrenskraftigt Sverige

Sverige befinner sig i lågkonjunktur. Arbetslösheten är skyhögt, i synnerhet bland LO-förbundens medlemmar. Att människors potential inte tas tillvara är ett slöseri. Det gör både individerna fattigare och oss fattigare som land. Vi behöver satsa för att vända utvecklingen.

Men den ekonomiska politiken ska inte bara stärka Sverige här och nu. Det är viktigt att åtgärder för att stötta ekonomin också bygger Sverige starkare för framtiden.

Under flera decennier har den svenska samhället präglats av kortsiktighet. Många långsiktiga utmaningar har lämnats därhän.

I stora delar av landet har det inte byggts tillräckligt många bostäder för vanligt folk. Underhållet av vägar, järnvägar och vatten- och avloppssystem har försumrats. Yrkesutbildning har inte dimensionerats efter arbetsmarknadens behov. Samtidigt som hundratusentals personer står utan arbete har arbetsgivare svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Det gör det svårare för företag att växa och för samhället att lösa våra utmaningar.

Det sker också förändringar i vår omvärld som kräver nya investeringar. Klimatinvesteringarna måste öka i hela landet. Att ligga i framkant i omställningen är inte bara viktigt för klimatet utan innebär stora möjligheter för den svenska exportindustrin som inte får gå förlorade. Dessutom måste vi investera i klimatsäkring. Redan nu ser vi effekterna av extremväder på vår infrastruktur och samhälle.

Sveriges beredskap brister. Coronapandemin blottade omfattande brister i samhällets krisberedskap, inte minst i vården och äldreomsorgen. Rysslands invasion av Ukraina och Sveriges NATO-medlemskap har lett till nya krav på Sverige utifrån vår roll i alliansens försvarsplanering. Detta handlar inte bara om militära förmågor utan i minst lika hög grad om vår civila beredskap som utbyggd och mer robust transportinfrastruktur, sjukvård och elförsörjning.

” Det behövs en ny syn på investeringar framöver. Sverige både kan och bör investera mer för att stärka konkurrenskraften och klara jobben.

Om den pågående nyindustrialiseringen ges rätt förutsättningar kan tusentals nya arbetstillfällen skapas.

LO vill att staten sjsätter ett omfattande investeringsprogram för att skapa konkurrenskraft med fler och bättre jobb för LO-förbundens medlemmar. Med ökade investeringar höjs trycket i den svenska ekonomin, framtidsutsikterna stärks och arbetslösheten kan pressas tillbaka. Investeringar skapar även jobb i det omkringliggande samhället inom allt från handel, transport, välfärd och restaurangnäring. Kloka investeringar säkrar tillväxt och sysselsättning för lång tid framåt.

För att en framgångsrik investeringspolitik som skapar goda jobb ska bli verklighet krävs ordning och reda på arbetsmarknaden. Arbetslivs- och välfärds kriminalitet får inte stå i vägen för omvandling och utveckling. Investeringar måste användas på rätt sätt och med schyssta villkor, både för arbetsgivare och löntagare. Dessutom behövs en välfärd som ger löntagare när jobb försvinner och nya växer fram. Utan fungerande socialförsäkringar som bidrar till att låta löntagare komma tillbaka till arbete och att ställa om bromsas både tillväxt och sysselsättning i onödan.

1. Fler i arbete där det verkligen behövs

För att nya investeringar ska bli av krävs att det finns kvalificerad arbetskraft. Trots arbetslösheten finns det flera bristyrken, det vill säga yrken där det finns fler lediga jobb än det finns arbetssökande med rätt kompetens. Det handlar bland annat om yrken med gymnasial yrkesutbildning som undersköterska, lastbilsförare, bilmekaniker, kockar samt maskinoperatörer och montörer.

Andelen elever på de nationella yrkesprogrammen har sjunkit från ca 45 procent 2008 till 37 procent 2023. Från 2025 kommer utbildningar inom gymnasieskolan dimensioneras efter arbetsmarknadens behov. Det är bra och kommer leda till att fler kommer läsa yrkesutbildningar. Men då behövs även fler yrkeslärare som det redan i dag är brist på.

Fler personer behöver få sina kunskaper erkända och dokumenterade. Att validera befintlig personal för att sedan ge dem kompetensutveckling för att fylla kunskapsluckor är kostnadseffektivt både för arbetsgivaren och samhället.

Införandet av omställningsstudiestödet har kraftigt förbättrat vuxnas och yrkesverksammas möjligheter till vidareutbildning och omskolning. Det måste kompletteras med ett mer flexibelt utbildningssystem med fler kortare kurser, fler deltidskurser och bättre möjligheter till distansstudier.

En annan viktig förklaring till kompetensbristen är att arbetsmarknadspolitiken avvecklats och antalet deltagare inom arbetsmarknadsutbildningar är historiskt lågt. I snitt får runt 6 500 personer per år ta del av arbetsmarknadsutbildningarna. Det ska jämföras med toppåren under 1990-talet då mellan 30 000 och 40 000 personer deltog per år.

- Bygg ut yrkesutbildningarna, såväl på gymnasiet som i vuxenutbildning.
- Utbilda fler yrkeslärare.
- Säkra tillgång till studie- och yrkesvägledning genom hela livet oavsett var du bor.
- Säkerställ finansiering av omställningsstudiestödet och CSN:s hantering av ansökningar.
- Stärk den aktiva arbetsmarknadspolitiken för att säkerställa kompetens till näringslivets omställning och ge ökad trygghet till löntagare när arbetsmarknaden förändras.
- Öka antalet platser i arbetsmarknadsutbildning så att 30 000 arbetslösa per år får utbildning.

2. Nya och upprustade bostäder

Bostadsbyggandet måste öka, i synnerhet i orter där ny-industrialiseringen rullar på. Boverkets beräkningar pekar på att Sverige har ett underskott på ungefär 150 000 bostäder. Därtill krävs ständigt nya bostäder när befolkningen växer och blir äldre. Fler bostäder gör det möjligt för ungdomar att flytta hemifrån och för människor att flytta till de platser där framtidens jobb finns.

Byggande och renovering av bostäder skapar jobb. Lågkonjunkturen slår just nu hårt mot bostadsbyggandet. Höga räntekostnader och kostnadskris har minskat hushållens betalningsförmåga och stigande byggkostnader vilket bidragit till att många byggprojekt har avstannat. Enligt Boverket nästan halverades antalet påbörjade bostäder mellan 2022 och 2023 och minskningen har fortsatt under 2024.¹ Staten behöver agera och trygga ett mindre konjunkturberoende bostadsbyggande bland annat genom en ökad offentlig medfinansiering av billigare bostäder.

Många av LO-förbundens medlemmar bor i radhus eller villa. Det är också den boendeform som undersökningar visar att flest unga vill bo i när de har etablerat sig på arbetsmarknaden. LO vill att ännu fler ska få möjlighet att äga sitt eget hus. Samtidigt måste villkoren för hyresrätten förbättras. LO vill se blandade bostadsområden med såväl hyresrätter som radhus och villor.

Nya bostäder och renoveringar måste i högre grad använda klimatsmarta material som trä eller utsläppsfri cement. Återbruk behöver bli vanligare och svinn undvikas. Använd den svenska skogen och bygg klimatsmarta trähus, både småhus och flerfamiljshus.

Många fastigheter som byggdes under 60- och 70-talets miljöprogram har nått sin tekniska livslängd och har stora underhållsbehov. Dessa investeringar kommer med det svenska bruksvärdessystemet att innebära stora hyreshöjningar.

- Bygg bort bostadsbristen med minst 40 000 bostäder per år i blandade bostadsområden med både småhus och flerbostadshus under det kommande decenniet.
- Öka tillgång till mark för bostadsbyggande. Skärp kraven på kommunerna att klara bostadsförsörjningen och ge kommuner som bygger stöd för att täcka exploateringskostnader.
- Inför statliga förmånliga lån för hyresrättsproduktion samt till renovering av hyresfastigheter som har nått sin tekniska livslängd med krav om att den nya hyresnivån fasas in över 5 år.

¹ Boverket (2024). *Byggprognos analys maj 2024*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/byggprognos/maj-2024/> Hämtad 2024-08-06.

3. Välfärd för förändrade behov

Behoven av välfärd förändras när samhället förändras. Ett försämrat säkerhetsläge, fler äldre i befolkningen och nyindustrialiseringen kräver nya investeringar i vård, skola och omsorg.

Utan förskolor – inget grönt stål. Nyindustrialiseringen visar hur viktig välfärden är för att skapa förutsättningar för kvinnor och män, oavsett klass, att arbeta och försörja sig själva. Flera kommuner där den nya gröna industrin växer fram har svårt att bygga ut välfärden för att möta behoven hos en ökad befolkning. Kommunerna har även svårt att behålla personalen i välfärden då de kan få bättre arbetsvillkor i den nya gröna industrin. Detta blir hinder för utveckling och nya investeringar. Det behövs statligt stöd till att bygga ut välfärden.

Många av de nya gröna jobben är arbetaryrken med arbetstid utanför kontorstid. För att möta LO-förbundens medlemmars behov krävs offensiva satsningar på barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Andelen äldre i befolkningen ökar. Därför behövs en utbyggnad av bra offentligt finansierad äldreomsorg för att äldre med hjälpbehov ska kunna leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Äldreomsorg av hög kvalitet är dessutom avgörande för att äldres vuxna barn och anhöriga ska kunna gå till jobbet och känna sig trygga med att deras äldre anhöriga har det bra.

Staten måste ta sin del av kostnaden. För att vård, skola och omsorg ska hålla hög kvalitet krävs ökade, och årligen uppräknade, ekonomiska tillskott. Men det räcker inte. Det finns redan ett välfärdsgap som behöver slutas med mer resurser och genom att rulla tillbaka kostnadsdrivande marknadslösningar. En långsiktig satsning underlättar kommunernas planering både för tillräcklig utbildningskapacitet och för att ta in vikarier.

- Statligt stöd till kommuner och regioner med stora industri-etableringar för att möta ökade behov inom välfärd, infrastruktur, kollektivtrafik och bostadsförsörjning.
- Öka de generella statsbidragen och inför en indexering av statsbidragen för att säkra en långsiktig, förutsägbar och stabil finansiering av välfärden. Ge kommuner och regioner bättre möjligheter att satsa på personalens villkor
- Öka underhållet av välfärdens byggnader alltifrån skolor till sjukhus. Inför ett statligt stöd riktat till kommuner som bygger äldreboenden. Prioritera långsiktiga samhällsinvesteringar där äldreboenden drivs i kommunal regi.
- Fler ska vilja jobba i välfärden. Höj bemanningen i skolan, vården och omsorgen och förbättra arbetsvillkoren så att de anställda vill och orkar jobba kvar.
- Satsa på barnomsorg när föräldrarna jobbar. Lagstadga rätten till barnomsorg även på kvällar, tidig morgon, helger och nätter.

4. Elförsörjning och elektrifiering

Elektrifiering är en förutsättning för att utsläppen från industri och transporter ska kunna minska. Den växande gröna industrin kommer behöva mycket el. LO vill att Sverige investerar i ökad elproduktion och förmågan att överföra el genom systemet på ett driftsäkert sätt. Satsningar på utbyggnad av energiproduktion och elnät bör kompletteras med program för energieffektivisering för att snabbt och billigt frigöra el.

För att säkra en tillräckligt snabb utbyggnad av fossilfri el behövs vindkraft. Ineffektiva tillståndsprocesser och lokalt motstånd stoppar i dag många vindkraftsetableringar. För att öka utbyggnadstakten behöver därför Sverige, liksom våra nordiska grannländer, se till att vindkraften ger pengar tillbaka till lokalsamhället och kommunerna. En central och effektiv planering av vindkraften och en effektivare tillståndsprocess har stor potential att öka takten i utbyggnaden. Staten behöver också stå för anslutningen av havsbaserad vindkraft till elnätet.

Det är framförallt vindkraften som kan leverera mer el i närtid. Men ett fungerande energisystem kräver också ett tillräckligt utbud av planerbar baskraft, till exempel vattenkraft och kärnkraft. Livslängden i existerande kärnkraftverk behöver förlängas. Investeringar i ny kärnkraft ska göras om det är ett kostnadseffektivt alternativ. Det råder dock en betydande osäkerhet huruvida nya reaktorer, med de finansieringsmodeller som hittills presenterats, uppfyller detta krav.

Staten behöver ta ansvar för en sammanhållen energiinfrastruktur med flera olika energityper som ger industrin förbättrade möjligheter att ställa om och satsa, till exempel vätgas som behövs för att ta fram fossilfritt stål.

- Öka takten i utbyggnaden av både land- och havsbaserad vindkraft genom att låta en större del av överskottet gå tillbaka till lokalsamhället, låta svenska kraftnät bygga ut stamnätet till havs och effektivisera tillståndsprocesserna.
- Investera i en sammanhållen energiinfrastruktur genom att öka investeringarna i stamnät och strategiska regionalnät samt ge Svenska Kraftnät i uppdrag att bygga ut stamnät för vätgas.
- Investera långsiktigt i planerbar energi bland annat genom att förlänga livslängden på existerande kärnkraftverk.

5. Hållbara och säkra transporter

Sveriges välstånd bygger på öppenhet och handel med vår omvärld. Av särskilt stor vikt är utbytet med våra närmaste grannländer. För att vi ska kunna resa och frakta varor genom landet och till våra grannländer behöver järnvägen och vägnätet i hela Sverige rustas upp. Även Sveriges medlemskap i Nato ställer nya krav på transportinfrastrukturen och det behövs nya förbindelser.

Bristerna i underhåll av vägar och järnvägar är stora. Vägar har kollapsat vid skyfall, vilket innebär stora kostnader för att reparera vägen och för längre restider för person- och godstrafik. Urspårningar på Malmbanan har sänkt produktionstakten i gruvorna och bristande kapacitet för godståg begränsar produktionen på flera platser i landet.

Underhållsskulden måste åtgärdas. Väg och järnväg behöver dessutom klimatsäkras. Särskilt fokus bör läggas på att rusta upp de vägar och järnvägar som är av stor vikt för jobbpendling och varutransporter utanför storstadsregionerna.

Sverige behöver genomföra en snabb omställning till ett fossilfritt transportsystem. För att fler transporter ska kunna ske med eldrivna fordon måste staten fortsatt ta ansvar för att laddinfrastruktur byggs ut på lands- och glesbygd. Det behövs också satsningar för ökad tillgänglighet för laddning i anslutning till bostaden för boende i flerfamiljshus.

Utbyggd kollektivtrafik är nödvändigt för en rättvis omställning. Särskilda satsningar behövs på landsbygden, i mindre orter, i städernas ytterområden och på tider som passar dem som arbetar andra tider än kontorstid.

- Samla järnvägsunderhållet under statlig regi och öka investeringarna för att åtgärda underhållsskulden.
- Bygg bättre tågförbindelser.
- Rusta upp vägnätet.
- Öka det statliga stödet till utbyggnad av publik laddinfrastruktur i de delar av vägnätet där täckningen fortfarande är låg.
- Storsatsa på kollektivtrafiken för att öka rättvisan och tillgängligheten.

6. Klimatsäkring av samhället

LOs engagemang i klimatfrågor bygger på vår insikt om att omställningen är nödvändig men också på att omställningen erbjuder möjligheter att bygga en mer rättvis ekonomi. Det råder ingen tvekan om att klimatförändringarna redan är betydande och riskerar att förändra hela vårt sätt att leva om vi inte agerar. Vi behöver snabbt minska utsläppen för att begränsa klimatförändringarna och samtidigt vidta åtgärder för att hantera effekterna av det redan förändrade klimatet. Det behövs offentliga investeringar för att alla ska kunna delta i klimatomställningen.

Många kommuner och regioner står inför ökade utgifter till följd av klimatförändringarna. De totala kostnaderna för att genomföra klimatanpassningsåtgärder i Sverige kopplade till översvämningar, erosion, och ras/skred har skattats till mellan 137 och 205 miljarder kronor. Det nationella expertrådet för klimatanpassning anger att brist på resurser är huvudorsaken till att kommunerna inte har genomfört nödvändiga åtgärder för att förebygga och säkra samhällena från konsekvenserna av ett förändrat klimat. Samtidigt vet vi att kostnaderna för att hantera skadorna av extremväder är många gånger större än kostnaderna för klimatanpassning.

Genom att vi som samhälle använder produkter, material och resurser så länge som möjligt kan belastningen på naturresurser minska. Nya metoder skapar nya typer av jobb när varor återanvänds och återvinns. Sveriges konkurrenskraft kan stärkas genom att investera i mer hållbara produktions- och organisationsformer. Ett exempel är kemiindustrin, där förnybara bioråvaror används som alternativ till fossila.

- Statligt stöd till kommuner för att förebygga och säkra samhällena från konsekvenser av förändrat klimat.
- Satsa på hållbar produktion och nya jobb genom stöd till forskning och utveckling för nya användningsområden för bioråvaror, omställning från produktion med fossila råvaror till bioråvaror samt stöd till utveckling av affärsmodeller där varor återanvänds eller återvinns.

7. Rent vatten, hållbar livsmedelsförsörjning och bredband i hela landet

Vatten är en förutsättning för liv och vårt mest grundläggande livsmedel. Vatten- och avloppssystemet byggdes ut under 1950-, 1960- och 1970-talen, med ekonomiskt stöd från staten. I dag är renoveringsbehovet stort och för att inte va-avgifterna ska bli orimligt höga behöver staten stötta. Årligen investeras ungefär 10 miljarder kronor för lite i va-systemet, vilket gör att underhållsskulden växer.

Klimatförändringarna ställer högre krav på investeringar i va-system. Ledningssystemet behöver klara häftiga skyfall och översvämningar. Högre temperaturer ger ökad tillväxt av alger och bakterier som ökar behovet av vattenrening.

Samhällsförändringarna påverkar även livsmedelsförsörjningen. Det försämrade säkerhetsläget och coronapandemin pekar på behovet av att minska vårt beroende av import av livsmedel och öka den inhemska livsmedelsproduktionen. Kommande kriser av olika slag gör att Sverige behöver öka den inhemska livsmedelsproduktionen och minska beroendet av import av livsmedel. Samtidigt behöver jordbruket ställa om för att bli mer klimatsmart och bättre kunna stå emot och återhämta sig från kriser. Jordbruket en av de sektorer som påverkas mest av ett förändrat klimat, och behöver göra stora investeringar i klimatanpassningsåtgärder.

Samhällets digitalisering har påskyndats, men stora delar av Sverige saknar fortfarande bra digital uppkoppling. LO vill se snabba digitala kommunikationer åt alla.

- Statligt stöd för att komma ikapp med investeringsbehovet i vatten- och avloppssystemet.
- Självständig livsmedelsproduktion i samtliga led samt smarta lager.
- Trygga livsmedelsförsörjningen när klimatet förändras.
- Snabba digitala kommunikationer åt alla. Målet om 95 procent i bredbandstäckning måste nås. Kräv att företag som får 5G-licenser säkerställer att alla delar i Sverige med fast befolkning får adekvat täckning.

Läs mer

Blomqvist, Niklas (2024) *Arbetets värde*

Lind, Daniel (2024) *Högre produktivitet och livskvalitet. Vad krävs?*

LO (2018) *LOs klimat- och miljöpolitiska program – En investeringsledd nationell klimatpolitik*

LO (2023a) *Bostadspolitisk program*

LO (2023b) *Rättvis klimatomställning*

LO (2023c) *Trygga välfärden. LOs program för en jämlik välfärd*

LO (2023d) *Välfärdsgapet*

LO (2024a) *Arbetarhushållen – i kristider. De ekonomiska marginalerna för hushåll inom LO-kollektivet 2018–2024*

LO (2024b) *Ekonomiska utsikter. Låg inflation. Men rekordhöga vinster*

Odeberg, Elinor & Vilgot Österlund (2024) *Skuggöversyn finanspolitiska ramverket: Delrapport: Investeringsbehoven*

Läs mer på

www.lo.se/start/politiska_sakfragor/sverige_ska_fungera